

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Голубенко Ірина Ігорівна

УДК 341.9:330.322

**ІНВЕСТИЦІЙНІ СПОРИ
В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ**

Спеціальність 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ-2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі цивільного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПрН України
МАЙДАНИК Роман Андрійович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри цивільного права.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, старший науковий співробітник
ГРИНЯК Андрій Богданович,
Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України,
завідувач відділу проблем договірної права;

кандидат юридичних наук, доктор права
Європейського Університетського
Інституту (Флоренція),

заслужений юрист України

ВОЙТОВИЧ Сергій Адамович,

Представник України у Списку арбітрів Міжнародного
центру з врегулювання інвестиційних спорів (ICSID);

ЮФ «Грищенко та Партнери»,

партнер, адвокат.

Захист дисертації відбудеться «27» квітня 2017 року о 12:00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.06 Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 60, ауд. 202.

З дисертацією можна ознайомитись у Національній бібліотеці ім. М.Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, чит. зал № 12.

Автореферат розіслано «27» березня 2017 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. А. Діковська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Підвищення інвестиційної активності, в умовах ускладнення форм і видів іноземних інвестицій зумовило формування гнучкої системи юридичних норм, що регулюють відносини між державами та іноземними інвесторами, в тому числі в питаннях вирішення спорів.

Створення інституційного середовища, сприятливого для отримання і збереження довіри вітчизняних та іноземних інвесторів має бути одним із ключових завдань держави. Доступ до ефективного та дієвого міжнародного арбітражу як альтернативи національним судам для вирішення інвестиційних спорів має принципове значення для іноземних інвесторів і для країн-одержувачів інвестицій.

На сьогодні для України створення сприятливого інвестиційного клімату є однією з першочергових потреб для підтримки розвитку економіки. Ключовою оцінкою ефективності реформ у державі виступає обсяг іноземних інвестицій.

Можливість подачі претензій для інвесторів безпосередньо до арбітражу, в обхід національних процедур, вважається одним із найбільших досягнень міжнародного права. Починаючи з 1987 року, відповідно до стандартів міжнародних інвестиційних угод, кількість арбітражу, на підставі договорів про захист та заохочення інвестицій значно зросла. Ключову роль у системі інвестиційного арбітражу відіграє Міжнародний центр із вирішення інвестиційних спорів (МЦВІС; Центр).

Укладачі Конвенції прагнули збалансувати інтереси інвесторів і приймаючих країн. Прискорені темпи глобалізації та розвитку інформаційних і комунікаційних технологій призвели до безпрецедентного збільшення іноземних інвестицій за останнє десятиліття.

У результаті збільшення кількості та обсягу іноземних інвестицій, чисельність спорів, що пов'язані з іноземними інвестиціями значно зросла. У питаннях із вирішення інвестиційних спорів виникають наукові юридичні проблеми, що пов'язані з відсутністю чіпкого співвідношення між національним законодавством і джерелами міжнародного інвестиційного права щодо поняття відносин іноземного інвестування, стандартів вирішення інвестиційних спорів, визнання та виконання рішень МЦВІС.

Таким чином, інвестиційно-правові фактори, що наведені вище, обумовлюють актуальність даного дисертаційного дослідження та необхідність подальшої наукової розробки теоретичних проблем правового регулювання інвестиційно-процесуальних відносин за законодавством України та міжнародним приватним правом.

В юридичній науці актуальними залишаються питання, щодо інвестиційних спорів у міжнародному приватному праві. З огляду на це, окремої уваги заслуговують роботи Бека Ю. Б., Коссака В. М., Яримович У. В., чії публікації і дослідження з тематики інвестиційні спори в міжнародному приватному праві було значною мірою використано в ході підготовки дисертаційного дослідження.

Дисертаційні дослідження зазначених авторів безперечно збагатили науково-теоретичну основу подальшого вдосконалення правового регулювання вирішення інвестиційних спорів в Україні. Незважаючи на це, поза межами зазначених досліджень залишилася значна низка проблемних питань, що пов'язані з інвестиційними спорами в міжнародному приватному праві; окремі аспекти розглянуті фрагментарно та неповністю; частина зроблених науковцями висновків та пропозицій носить дискусійний характер та викликає певні заперечення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційної роботи затверджена Вченою радою Київського національного університету імені Тараса Шевченка, протокол № 4 від 20.12.2013 р.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до державних бюджетних науково-дослідних тем «Доктрина права в правовій системі України: теоретичний та практичний аспекти» (№ 11 БФ 042-01, номер державної реєстрації 0111U008337), яка досліджувалася на юридичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка з 01 січня 2011р. по 31 грудня 2015 р. і «Теорія та практика адаптації законодавства України до законодавства ЄС» (№ 16 БФ 042-01), яка досліджується на юридичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка у період 2016-2018 років.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є проведення системного науково-практичного дослідження правової природи та особливостей інвестиційних спорів, його сторін, змісту, висвітлення порядку вирішення інвестиційних спорів, визнання та виконання рішень МЦВІС.

Для досягнення поставленої мети в межах роботи було сформульовано такі *задачі*:

- визначити види інвестиційних правовідносин;
- сформулювати поняття інвестицій і визначити правове становище іноземного інвестора;
- з'ясувати сучасний стан джерел регулювання інвестиційних відносин;
- розкрити поняття і природу інвестиційних спорів;
- провести класифікацію інвестиційних спорів у міжнародному праві;
- розкрити особливості окремих категорій інвестиційних спорів;
- охарактеризувати порядок вирішення інвестиційних спорів, прийнятність позовних вимог та юрисдикції в інвестиційних спорах за участю України;
- провести систематизацію матеріально- і процесуально-правових стандартів вирішення інвестиційних спорів;
- дослідити порядок визнання та виконання рішень МЦВІС щодо держави при вирішення інвестиційних спорів;
- визначити шляхи удосконалення національного та міжнародно-правового регулювання відносин у сфері інвестицій.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають у зв'язку з виникненням і вирішенням інвестиційних спорів у міжнародному приватному праві.

Предметом дослідження стали теоретичні підходи щодо інвестиційних спорів, міжнародні - та національно-правові акти, якими регулюються зазначені відносини, матеріали судової та арбітражної практики, що сформувалися у зазначеній сфері.

Методологічну основу дослідження склали загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: діалектичного, історичного, моделювання, порівняльно-правового, системного методу тощо.

На основі методологічних концепцій та міжнародного характеру правових досліджень дисертації ми використовували такі методи дослідження, характерні для юридичної науки:

а) історично-правовий метод – використовується в обмеженій формі, відноситься до аналізу підготовчої роботи по Конвенції про врегулювання інвестиційних спорів між державами та громадянами інших держав, МЦВІС Додаткові спрощення процедур, а також формування і розвиток механізму врегулювання суперечок Міжнародного центру по врегулюванню інвестиційних спорів;

б) догматичний метод – при аналізі двосторонніх і багатосторонніх актів, які регулюють врегулювання спорів з приводу іноземних інвестицій; цей метод дозволив визначити правові основи і принципи функціонування механізмів спору між інвестором та державою; у той же час була зроблена спроба продемонструвати правові детермінанти, що впливають на забезпечення юридичної безпеки, і, таким чином, сприятливий інвестиційний клімат для іноземних інвестицій у приймаючій країні;

в) метод порівняльного аналізу застосований для аналізу судової практики міжнародних судових органів врегулювання інвестиційних спорів, у першу чергу, практики МЦВІС;

г) метод статистичного аналізу (статистика Конференції Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку, Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів) – дозволив дослідити динаміку зростання ряду міжнародних інвестиційних спорів протягом багатьох років, інститутів найбільш рішучих міжнародних суперечок між інвесторами і державою, кількість і типи справ, розглянутих МЦВІС.

Науково-теоретичну базу дослідження проблематики дисертації склали наукові роботи вітчизняних та зарубіжних учених-юристів, зокрема, Д.Бобрової, А. Богатирьова, М. Богуславського, А. Гриняка, В. Денисова, О.Дзери, А. Довгерта, Ю. Жорнокуя, В. Кисіля, Н. Кузнецової, В. Луця, Р.Майданика, В. Мамутова, Г. Матвєєва, В. Мусіяки, В. Опришка, О.Підопригори, Ю. Притики, Г. Пронської, З. Ромовської, О. Суш, А. Чухна, Я. Шевченко, О. Шемшученка, Ю. Шемшученка, О. Шуміла інших дослідників.

Теоретичною основою дослідження та зроблених у дисертації висновків послужили роботи зарубіжних науковців: – Богатирьова О. Г., Богуславського М. М., Брунцєвої О. В., Вознесенської Н. Н., Гущина В. В., Георгієва В. К., Дороніної Н. Г., Лунца Л. О., Золоєвої Я. О., Кейнс Дж., Кириченко В. М., Куракіна О. М., Крупко С. І., Массе П., Майфат О. В., Мозоліна В. П., Мороз С. П., Попова Е. В., Симсона О. Э., Фатхутдінова І. З.

Значний інтерес становлять наукові дослідження в галузі інвестиційного права зарубіжних авторів, зокрема: Емірасінгхе Ц. Ф. (Amerasinghe C. F.), Антоніо Р. Парра (Antonio R. Parra), Арон Брочес (Aron Broches), Брнالی Чоудхари (Barnali Choudhury), Карреу (D. Carreau), П. Джулард (P. Juillard), Фокс Х. (Fox H), Хан Х'юли (Han Xiuli), Ганс Кельзен (Hans Kelsen), Горні В. (Horní V.), Ячим (Joachim Pohl), Кекелецо Машиго (Kekeletso Mashigo), Алексіс Ноухен (Alexis Nohen), Джулія А. Кевін (Julie A. Kevin), Махмасані (Mahmassani), Нвоугугу Е. (Nwougugu E.), Рипинські С. (Ripinsky S.), Руджі Дж. (Ruggie J.), Рубінс Н. (Rubins N.), Шварценберг Дж. (Schwarzenberger G.), Шрейер Ц. (Schreuer C.), Сорнарайах М. (Sornarajah M.), Станімі Александров (Stanimi Alexandrov), Зімні Збігнієв (Zimny Zbigniew).

Нормативно-інформаційними джерелами є міжнародно-правові акти та законодавство України, а саме: Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами 1965 року (надалі – Конвенція (МЦВІС)); Конвенція про заснування Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій 1985 року (надалі – Сеульська конвенція); Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 року; Статут Міжнародного Суду ООН 1945 року, Договір до Енергетичної хартії 1994 року, двосторонні міжнародні договори України про заохочення та взаємний захист інвестицій, акти міжнародних організацій (Світового банку, СОТ, Організації з економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)); Цивільний, Цивільний процесуальний та Податковий кодекси України; Закони України «Про режим іноземного інвестування», «Про інвестиційну діяльність», «Про міжнародний комерційний арбітраж».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вона є комплексним монографічним дослідженням проблемних аспектів щодо відносин іноземного інвестування, природи та видів інвестиційних спорів, порядку вирішення інвестиційних спорів. У цій роботі дістали своє обґрунтування чимало нових у теоретичному відношенні та важливих для практики понять, положень та висновків.

Наукова новизна знаходить своє відображення у таких основних результатах дисертаційного дослідження:

Вперше:

- визначаються дві групи взаємозалежних між собою правовідносин: основних і додаткових. Перша з них охоплює договірні й інші цивільні правовідносини між інвесторами та іншими суб'єктами цивільного права, які опосередковують вкладення інвестицій (власне інвестиційні правовідносини), мають зобов'язально-правовий характер, а відтак вважаються основними. Другу групу становлять правовідносини, що забезпечують інвестування та представлені іншими цивільними, а також адміністративними та фінансовими правовідносинами між інвесторами й уповноваженими органами влади, в межах яких забезпечується дотримання встановлених обмежень (вимог) і надання стимулюючих засобів для інвесторів;
- доводиться дуалістичне – матеріально-процесуальне та функціональне призначення інвестиційних договорів у системі міжнародного інвестиційного

арбітражу. У цьому випадку договір виконує подвійну роль: виступає джерелом правового стандарту поведінки з інвестором (матеріально-правові норми договору, такі як заборона експропріації або справедливий і рівний режим) та передбачає оферту держави, що приймає інвестицію, дозволити розглядати інвестиційний спір у арбітражі (процесуальна складова договору);

- обґрунтовується доцільність класифікації інвестиційних спорів за трьома сферами, а саме: соціально-правові, територіальні та політичні. Така тривимірна класифікація інвестиційних спорів дає можливість визначити основні напрямки, за яких інвестиційні спори мають спільні та відмінні ознаки;

- відстоюється ідея щодо доцільності визначення національності юридичної особи, шляхом обрання в міжнародних інвестиційних угодах єдиного критерію для визначення національності юридичної особи – інвестора на відміну від існуючої практики відсилання до законодавства кожної з договірних сторін;

- доводиться необхідність використання, принаймні двох комбінованих критеріїв національності для компаній, що будуть застосовуватися в сукупності;

- визначається критерій контролю, наприклад, встановлення рівня участі, необхідного для того, щоб мати контроль або суттєвий вплив, в компанії або, у випадку, якщо національність остаточного інвестора в складному інвестиційному ряді має значення;

- обґрунтовується доцільність врахування виявлених за результатами аналізу економетричної літератури, чотирьох основних тенденцій можливих ефектів двосторонніх інвестиційних угод: а) ефекту обов'язку; б) сигналізаційного ефекту; в) переходу до покращення якості інституцій; г) стимулюючого ефекту. Зазначений економічний аналіз права щодо зазначених наслідків (ефектів) сприяв тому, що інвестиційні договори фактично призвели до збільшення обсягів інвестування.

Удосконалено:

- розуміння поняття «допустимість» позовних вимог у контексті кола питань, які до нього відносяться, а саме – правового становища (чи має позивач право на пред'явлення позову або на пошук конкретної допомоги); чи є вимога «ною» щодо переданого спору; питання, що пов'язані з судовою/арбітражною функцією; спірність позову (*mootness of a claim*); питання, що пов'язані з відмовою вичерпати національні засоби правового захисту; розсуд трибуналу не розглядати спір на підставі того, що однакові претензії перебувають на розгляді – спір знаходиться в іншому форумі («*lis alibi pendens*») чи форум не згоден («*forum non conveniens*»); питання щодо залучення третьої сторони та набрання чинності рішення іншої судової установи («*res judicata*»);

- положення про те, що МЦВІС застосовує норми міжнародного права навіть за наявності угоди про вибір права, в якій не згадується про це. Міжнародні мінімальні стандарти мають бути збережені, навіть за відсутності посилання на міжнародне право в угоді про вибір права, що застосовано сторонами. Обов'язкові норми міжнародного права, які забезпечують

мінімальний міжнародний стандарт захисту для іноземців, існують незалежно від будь-якого вибору права. Угода, як і раніше, регулюється національною правовою системою, обраною сторонами. Тим не менш, цей вибір перевіряється шляхом застосування ряду обов'язкових міжнародних правил, таких як заборона на відмову в правосудді, заборона дискримінації чи експропріація або односторонньої відмови від договірних зобов'язань;

- положення, щодо доцільності визначення національності юридичних осіб за міжнародними інвестиційними угодами відповідно до положень тестів, які передбачають три критерії: місце створення, місце реєстрації та місцезнаходження керуючого органу чи місце контролю як самостійних або взаємодоповнюючих. За загальним правилом кожен із зазначених тестів є самостійним, що передбачає вибір одного з них для цілей угоди. Обґрунтовується доцільність комбінації вищезазначених тестів, у випадку якщо національність юридичної особи неможливо визначити за допомогою одного тесту;

- положення про те, що перевага підходу щодо застосування закритого переліку інвестицій у двосторонніх інвестиційних договорах полягає в тому, що він може дати більший контроль для Договірних сторін у тому, які види інвестиції знаходяться під захистом угоди. Даний підхід сприяє плануванню розвитку інвестиційних відносин, оскільки надає більше впевненості щодо обсягу захисту.

Дістали подальшого розвитку:

- положення щодо природи інвестиційних спорів, що характеризується наявністю кваліфікуючих ознак – особливим складом учасників спорів, специфікою предмета та особливим порядком врегулювання інвестиційних спорів;

- положення щодо урахування приватноправової природи – інвестиційні спори завжди стоятимуть перед вирішенням проблеми відмови визнання імунітету держави, оскільки держава є стороною в спорі. Питання судового імунітету держави доцільно вирішувати крізь призму пріоритету зобов'язань за конвенцією та двосторонніх інвестиційних угод. З огляду на пріоритет міжнародно-правових договорів, якщо держава погодилася передати спір до інвестиційного арбітражу, то вона взяла на себе й обов'язок – виконувати прийняте арбітражне рішення;

- положення щодо критерію предмета інвестиційного спору – доцільно виділяти три категорії спорів: а) спори, що пов'язані з допуском інвестора щодо здійснення інвестиційної діяльності; б) спори, що пов'язані з реалізацією інвестиційного проекту (виникають безпосередньо при здійсненні інвестиційної діяльності); в) спори, що пов'язані з припиненням інвестиційної діяльності;

- твердження щодо держави у разі згоди на інвестиційний арбітраж із приватною особою – інвестором, у такому випадку держава відмовляється від свого імунітету. У даному відношенні сфера відмови поширюється і на процедури для підтвердження або визнання в результаті приведення до виконання арбітражного рішення;

- положення щодо Вашингтонської Конвенції, що запровадила механізми дотримання, з метою запобігання ухиленню від дотримання та виконання рішень державами – учасницями, які програли арбітраж. Рішення МЦВІС не може бути предметом розгляду в національних судах із точки зору визнання або оспорювання його правової сили, оскільки зазначені рішення є остаточними та зобов'язуючими для сторін і не підлягають апеляції або іншому способу оскарження. У процесі приведення до виконання таких рішень застосовується законодавство держави, де дане рішення вже виконується.

На основі результатів проведеного наукового дослідження внесено пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України:

- запропоновано зменшити кількість інстанцій для розгляду справ щодо визнання та виконання арбітражних рішень до двох: Апеляційний суд міста Києва та Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ (ВССУ);

- з метою попередження затягування судового процесу, запропоновано обмежити строки розгляду клопотань про визнання та виконання рішення міжнародного арбітражу трьома місяцями з дня надходження до суду такого клопотання.

Зазначені пропозиції сформульовано в тексті дисертації у вигляді змін до чинного законодавства (зокрема до ст.107, 291, 392, 401 ЦПК України) та ряду міжнародних договорів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані:

- у законотворчій діяльності – для подальшого удосконалення національного законодавства щодо міжнародних інвестиційних спорів;

- у науковій діяльності – для наступних досліджень проблем міжнародно-правового характеру, які виникають під час регулювання відносин, пов'язаних із вирішенням інвестиційних спорів;

- у навчальному процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Цивільне право України», «Міжнародне приватне право», підготовки та написання відповідних розділів підручників, навчальних посібників і курсів лекцій із зазначених дисциплін.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною завершеною науковою працею. Сформульовані в ній положення наукової новизни та інші наукові результати отримані на базі особистого вивчення та аналізу наукових, нормативних джерел, узагальнення практики їх застосування.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри цивільного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, а також отримали апробацію у виступах автора на: Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання державотворення в Україні» (23 травня 2014 р., м. Київ); міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми правової системи та державотворення в Україні» (28-29 березня 2014р., м. Запоріжжя); міжнародній науково-практичній конференції «Правові системи суспільства: сучасні проблеми та перспективи розвитку» (24-25 жовтня

2014 р., м. Львів); круглому столі «Об'єднані наукою: перспективи міждисциплінарних досліджень» (10-11 листопада 2014 р., м. Київ); міжнародній науково-практичній конференції «Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень» (15-16 травня 2015 р., м. Київ); міжнародній науково-практичній конференції «Інтеграція Молдови и України в Європейський Союз: правовий аспект» (6-7 ноября 2015 г., г. Кишинев, Республика Молдова); міжнародній науково-практичній конференції «Реформування законодавства України та розвиток суспільних відносин в Україні: Питання взаємодії» (22-23 квітня 2016 р., м. Ужгород).

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертації викладені у 15 наукових працях: 7 наукових статтях, з яких 6 вийшли друком у вітчизняних фахових юридичних виданнях, та 1 у науковому виданні іноземної держави, 1 стаття – у колективній монографії та 7 тезах доповідей, опублікованих у матеріалах науково-практичних конференцій.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу; 3 розділів, які включають 11 підрозділів; висновків та списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації складає 249 сторінок. Список використаних джерел нараховує 274 найменувань і викладено на 31 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** розкривається та обґрунтовується актуальність обраної теми дисертації; визначаються її об'єкт та предмет, мета й основні задачі; формулюються основні положення, що відображають наукову новизну одержаних результатів; відомості про їх апробацію та публікації автором концептуальних положень дослідження.

Розділ 1 «Загальнотеоретична характеристика відносин іноземного інвестування» складається з 4 підрозділів, у яких досліджується поняття та юридична природа відносин у сфері інвестування, поняття інвестицій та правове становище іноземного інвестора, та здійснюється аналіз джерел регулювання інвестиційних відносин.

У підрозділі 1.1. «Поняття та юридична природа відносин у сфері інвестування» проводиться аналіз інвестиційних правовідносин за підставами їх виникнення та елементами (суб'єкти, об'єкт, зміст, виконання). Наводиться ряд юридичних ознак, що дозволяє відмежувати відносини по вкладенню інвестицій від інших цивільно-правових відносин.

Автором аналізуються різні підходи, що існують в юридичній науці, щодо поняття інвестиційних правовідносин. Дисертантом запропоновано виділяти дві групи взаємозалежних між собою інвестиційних правовідносин: основних і додаткових. Констатується, що відносини щодо вкладення іноземних інвестицій опосередковуються за допомогою інвестиційного договору за участю іноземного інвестора.

У підрозділі 1.2 «Поняття інвестицій» автор проводить аналіз поняття «інвестиції», яке міститься в економічній науковій літературі, та приходить до

висновку, що економічна сутність поняття «інвестиції» та «капітал», знайшла відображення в існуючих загальних доктринальних підходах юридичної літератури, законодавстві України та міжнародному нормативно-правовому регулюванню.

Акцентується увага, що український законодавець має різні підходи до визначення «інвестицій»: інвестиції як цінність (Закони України «Про інвестиційну діяльність» та «Про режим іноземного інвестування»); інвестиція як господарська операція (Податковий кодекс України).

Дисертантом доводиться, що поняття «інвестицій» повинно бути розроблене таким чином, щоб оцінити, чи є даний актив чи угода інвестиційною або є іншим видом комерційної угоди. Ці критерії повинні бути покладені в основу тексту договору, які згодом можуть бути інтерпретовані в кожному конкретному випадку на індивідуальному рівні та зможуть стати основою арбітражного рішення. Пропонується введення різних обмежень щодо широкого підходу до визначення «інвестицій».

Підрозділ 1.3 «Правове становище іноземного інвестора» присвячений розкриттю правового становища фізичних та юридичних осіб – інвесторів на основі загальнотеоретичних підходів, аналізу національного та міжнародного законодавства та судової практики.

На підставі аналізу практики міжнародних договорів, констатується, що деякі двосторонні інвестиційні договори (ДІД) включають в себе єдине визначення «національності», яке відноситься до обох сторін. Інші ДІД пропонують два визначення, одне відноситься до однієї Договірної Сторони, а друге до іншої Договірної Сторони.

Особлива увага приділена аналізу справи *Notterbohm*, яка розглядалася ІСІ (International Court of Justice). Визначається, що принцип *Notterbohm* все ще корисний у випадках подвійного або множинного громадянства, коли національність позивача для того, щоб бути прийнятою повинна бути «домінуючою».

Пропонується ряд положень, які необхідно враховувати при визначенні національності юридичної особи - інвестора: - не посилається для визначення громадянства компанії до законодавства кожної з договірних сторін, а обирати єдиний критерій, який буде ставитися до обох договірних сторін у договорі; - використовувати принаймні два комбіновані критерії громадянства для компаній, які будуть застосовуватися в сукупності; - визначити критерій контролю, наприклад, встановлення рівня участі, необхідного для того, щоб мати контроль або суттєвий вплив, в компанії або, у випадку, коли громадянство кінцевого інвестора в складному інвестиційному ланцюзі має значення.

Підрозділ 1.4 «Джерела регулювання інвестиційних відносин» на основі загальнотеоретичних визначень поняття джерел права проведено аналіз міжнародних нормативно – правових актів, які мають відношення до регулювання інвестиційних відносин, а саме: двосторонні інвестиційні договори (ДІД), підписані двома державами; регіональні інвестиційні договори, підписані групами держав в рамках одного регіону; та багатосторонні

інвестиційні угоди (конвенції та глави інтегрованих торговельних та інвестиційних угод, які можуть бути підписані на двосторонньому або регіональному рівні).

Пропонується розглянути питання про оновлення міжнародних інвестиційних угод, укладених Україною з іншими державами.

Дисертантом за результатами аналізу економетричної літератури виявлено основні тенденції можливих ефектів двосторонніх інвестиційних угод: а) ефекту обов'язку; б) сигналізаційного ефекту; в) переходу до покращення якості інституцій; г) стимулюючого ефекту.

Автор приходять до висновку, що майже всі двосторонні інвестиційні угоди, укладені Україною є подібні за структурою, і характеризуються однорідністю правових механізмів для захисту іноземних інвестицій. Ці угоди передбачають іноземним інвесторам матеріальний і процесуальний захист.

Розділ 2 «Поняття, природа, види інвестиційних спорів» складається із трьох підрозділів, присвячених визначенню поняття, природи та проведенню класифікації інвестиційних спорів, аналізу особливостей окремих категорій інвестиційних спорів.

Підрозділ 2.1 «Поняття і класифікація інвестиційних спорів» на основі доктринальних та законодавчих підходів аналізується поняття та наводяться різні класифікації інвестиційних спорів. Виходячи з аналізу Вашингтонської Конвенції «Про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами» акцентується увага, що Конвенція досить широко визначає категорію інвестиційних спорів, тим самим державі - учасниці Конвенції надається можливість дати визначення поняттю "інвестиційні спори" в національному законодавстві. Національне законодавство України не дає визначення інвестиційного спору, а лише передбачає порядок їх розгляду.

З метою формування науково обґрунтованої методології класифікації інвестиційних спорів дисертант звертає увагу на необхідність використання одночасно кількох критеріїв як предмет і суб'єктний склад.

Автором обґрунтовується доцільність класифікації інвестиційних спорів за трьома сферами, а саме: соціально-правові, територіальні, і політичні.

У підрозділі 2.2 «Природа інвестиційних спорів» виділяються специфічні особливості спорів між іноземним інвестором і державою.

Дістало подальшого розвитку положення про те, що природа інвестиційних спорів характеризується наявністю кваліфікуючих ознак - особливим складом учасників спорів, специфікою предмета та особливим порядком врегулювання інвестиційних спорів.

Автор звертає увагу на те, що особливість природи інвестиційних спорів значною мірою зумовлена участю в них приватних та публічних осіб. З урахуванням приватноправової природи, інвестиційні спори завжди стоять перед вирішенням проблеми відмови у визнанні імунітету держави, оскільки держава є стороною у спорі.

Акцентується увага на тому, що сьогодні практично в будь-якому інвестиційному контракті міститься застереження про передачу спорів у

міжнародний інвестиційний арбітраж. При цьому основна роль належить спеціалізованому арбітражу МЦВІС.

Підрозділ 2.3 «Особливості окремих категорій інвестиційних спорів» присвячений аналізу трьох категорій інвестиційних спорів: спори, пов'язані з допуском інвестора до здійснення інвестиційної діяльності; спори, пов'язані з реалізацією інвестиційного проекту, тобто ті, що виникають безпосередньо при здійсненні інвестиційної діяльності; спори, пов'язані з припиненням інвестиційної діяльності.

Розділ 3 «Порядок вирішення інвестиційних спорів» складається із чотирьох підрозділів, у яких розглядаються питання юрисдикції та прийнятності позовних вимог, матеріально - і процесуально-правові стандарти, які застосовуються при вирішенні інвестиційних спорів, вибір застосовуваного права при вирішенні інвестиційних спорів у МЦВІС.

У підрозділі 3.1 *«Прийнятність (допустимість) позовних вимог і юрисдикція в інвестиційних спорах за участі України»* дисертантом проведено розмежування та аналіз понять «юрисдикція», «прийнятність» та «допустимість» в інвестиційних спорах. Зауважується на тому, що якщо вимога не може бути прийнята до розгляду в МЦВІС арбітражі, це питання юрисдикції, але якщо йдеться про те, що вимога не повинна бути розглянутою взагалі (або, принаймні, поки що), то це відноситься до питання прийнятності. Констатується, що визначення «допустимість» не розкривається ні в Конвенції МЦВІС, ні в Арбітражному регламенті ЮНСІТРАЛ.

Окремо аналізуються юрисдикційні вимоги для юрисдикції МЦВІС за Конвенцією, а саме: а) наявність письмової згоди обох сторін розглядати свою суперечку в Центрі («*ratione voluntatis*»); б) спір повинен виникати безпосередньо з іноземних інвестицій (*ratione materiae*); в) однією зі сторін у спорі повинен бути громадянин Договірної держави, а інша сторона повинна бути державою-учасницею Конвенції (*ratione personae*); г) умова *ratione temporis*, тобто, МЦВІС Конвенція повинна бути застосовна у відповідний час.

Автор проводить аналіз спорів, розглянутих МЦВІС із питань юрисдикції, в яких стороною виступала держава Україна, а саме: *Tokios Tokelés v. Ukraine, Global Trading v. Ukraine, Western NIS v. Ukraine*.

У підрозділі 3.2 *«Матеріально- і процесуально-правові стандарти при вирішенні інвестиційних спорів»* аналізуються матеріально- і процесуально-правові стандарти, закріплені в чинних інвестиційних угодах.

Окремо аналізуються основні стандарти захисту інвестицій, наявні в більшості угод.

За результатами аналізу міжнародної інвестиційної арбітражної практики виділяються певні критерії стандартів при вирішенні інвестиційних спорів. Стандарт справедливого і рівного ставлення до інвестора передбачає: чесність і гласність адміністративних процедур; захист законних інтересів і очікувань інвесторів; заборона дискримінаційних або невинуватих заходів; заборона переслідування і примусу інвестора; стабільність і передбачуваність інвестиційних умов. Також міжнародною арбітражною практикою вироблено концепцію «прихованої» (або «повзучої») експропріації. Це визначення

включає в себе дії держави, які призводять до значного зменшення економічної вартості інвестиції.

Автор визначає стандарти, які відносяться саме до процесуальної діяльності арбітражу: принцип доступу до правосуддя, неупередженості і незалежності арбітрів, справедливої процедури і заборони заперечення справедливості. Констатується, що зазначені принципи відносяться до трьох етапів судового процесу: право поставити вимогу, право обох сторін на справедливе поведіння в ході розгляду, а також право на відповідне рішення в кінці процесу.

У підрозділі 3.3 «Вибір застосовуваного права при вирішенні інвестиційних спорів і вибір суду у Вашингтонській конвенції» досліджується компетенція МЦВІС та порядок вибору права, яке буде застосовуватися інвестиційним арбітражем при вирішенні інвестиційного спору.

На підставі аналізу ст. 25 Вашингтонської конвенції дисертант приходиться до висновку, що компетенція МЦВІС визначається з урахуванням обставин, що відносяться до предмету розгляду (*ratione materiae*), і обставин, що відносяться до осіб, які беруть участь у суперечці (*ratione personae*).

Окрему увагу дисертантам приділено застосуванню норм міжнародного права при вирішенні інвестиційного спору в МЦВІС. Констатується, що міжнародні мінімальні стандарти повинні бути збережені, навіть за відсутності посилання на міжнародне право у виборі застосовуваного права сторонами.

Доводиться, що сторони можуть вибрати застосовуване право шляхом прямої угоди або шляхом вибору права в договорі або законодавчих положеннях, які передбачають МЦВІС арбітраж; вибір права може здійснюватися також після початку арбітражного розгляду; арбітраж може самостійно прийняти рішення про вибір права, спираючись на дії сторін.

Окремо аналізується введення стабілізаційних положень до інвестиційного договору. Стабілізаційні положення захищають інвестора від подальших змін місцевого законодавства. Держава все ще може змінити своє законодавство, але стабілізаційне застереження встановлює обіцянку не застосовувати будь-які несприятливі зміни до діяльності інвестора або обіцянку компенсувати інвестору втрати за будь-які несприятливі наслідки такої зміни.

У Підрозділі 3.4 «Визнання і виконання рішень Міжнародного центру з вирішення інвестиційних спорів» аналізуються норми міжнародного права, законодавства України, та арбітражна практика з питань визнання і виконання іноземних арбітражних рішень.

Доводиться, що держави-учасниці Вашингтонської конвенції беруть на себе обов'язок визнавати рішення, винесені відповідно до правил МЦВІС, нарівні з рішеннями національних судів, що набрали законної сили. У процесі приведення у виконання таких рішень застосовується законодавство держави, де дане рішення виконується. Обґрунтовується положення про те, що як тільки держава погоджується на арбітраж із приватною стороною, вона відмовляється від свого імунітету.

Акцентується увага на тому, що загалом законодавство України у досліджуваній сфері є недосконалим. Обґрунтовується необхідність з метою

поліпшення судового механізму виконання рішень МЦВІС в Україні удосконалити чинне законодавство.

ВИСНОВКИ

1. Підставою виникнення інвестиційних правовідносин є юридичний факт або їх сукупність (фактичний склад), підставою правовідносин є інвестиційний договір. Договір може розглядатися в чотирьох основних значеннях: – сукупність правових норм; – юридичний факт; – зобов'язання (правовідношення); – документ.

2. Інвестиційні правовідносини це правовідносини, що включають дві групи відносин: – інвестиційні (основні) правовідносини (охоплюють договірні й інші цивільні правовідносини між інвесторами та іншими суб'єктами права); – додаткові правовідносини, що представлені іншими цивільними та адміністративними і фінансовими правовідносинами між інвесторами й уповноваженими органами влади.

3. Застосування закритого списку інвестицій є новою тенденцією в двосторонніх інвестиційних договорах. Даний підхід виступає перевагою для планування розвитку інвестиційних відносин, оскільки надає більше впевненості щодо обсягу захисту.

4. Під іноземними інвестиціями слід розуміти: речі, грошові кошти, цінні папери, майнові права та результати інтелектуальної діяльності.

5. Інвестором виступає будь-яка фізична або юридична особа, іноземні держави, міжнародні урядові та неурядові організації; інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, які визнаються такими відповідно до законодавства України.

6. Доцільно визначати національність юридичних осіб за міжнародними інвестиційними угодами щодо положень тестів, які передбачають три критерії: місце конституції (створення); місце реєстрації та місцезнаходження керуючого органу чи місце контролю як самостійних або взаємодоповнюючих.

7. Всі двосторонні інвестиційні угоди об'єднують два головні положення для іноземних інвесторів: – (а) основні права, що стосуються поводження з іноземними інвестиціями; – (б) процедури врегулювання суперечок.

8. Інвестиційні договори мають дуалістичне функціональне призначення в системі міжнародного інвестиційного арбітражу. Договір виконує подвійну роль: виступає джерелом правового стандарту поводження з інвестором та передбачає оферту держави, що приймає інвестицію, дозволити розглядати інвестиційний спір в арбітражі.

9. Класифікація інвестиційних спорів проведена за самостійними критеріями – за суб'єктами поділяється на три групи: – а) між іноземним приватним інвестором і державою, що приймає приватні інвестиції; – б) спори між учасниками організацій з іноземними інвестиціями, одного учасника із самою організацією, між підприємствами і фірмами країни місцезнаходження підприємства з іноземними інвестиціями або з юридичними і фізичними

особами інших країн; – в) спори між іноземними інвесторами або підприємством із іноземними інвестиціями з органами держави країни, приймаючої інвестиції.

10. За характером вимог поділяються на: – приватноправові; – публічно-правові; – змішані. За підставою виникнення спору такі, що : – пов'язані з односторонніми суверенними актами держави з втручання в інвестиційну діяльність; – пов'язані з інвестиційною угодою. За предметом спору поділяються на спори, що: – пов'язані з допуском інвестора і здійсненням інвестиційної діяльності; – виникають із здійсненням цієї діяльності; – пов'язані з припиненням інвестиційної діяльності.

11. Доводиться доцільність класифікації спорів за трьома сферами: – соціально-правові; – територіальні; – політичні.

12. Природа інвестиційних спорів характеризується наявністю кваліфікуючих ознак: – особливим складом учасників спорів, специфікою предмета та особливим порядком врегулювання інвестиційних спорів. Учасниками інвестиційних спорів виступають – держава, з однієї сторони, а іноземний інвестор – з іншої.

13. Імунітет ґрунтується на суверенітеті держав, їх рівності. Для держав-учасниць Конвенції рішення МЦВІС принцип «*par in parem non habet imperium* – рівний над рівним не має влади» є обов'язковим для виконання.

14. МЦВІС має спеціалізовану предметну юрисдикцію, встановлену ст. 25 (1) Конвенції МЦВІС: – юрисдикція Центру поширюється на будь-який правовий спір, що виникає безпосередньо з інвестицій, між Договірною державою (або будь-яким установчим підрозділом або органом Договірної Держави) і громадянином іншої Договірної Держави.

15. Конвенція МЦВІС передбачає чотири умови для юрисдикції Центру: – а) має бути письмова згода обох сторін розглядати свою суперечку в Центрі. Згода на арбітраж також згадується як умова «*ratione voluntatis*»; – б) спір повинен виникати безпосередньо з іноземних інвестицій (юрисдикція *Ratione materiae*); – в) однією зі сторін у суперечці повинен бути громадянин Договірної держави, а інша сторона повинна бути державою-учасницею Конвенції (юрисдикція *ratione personae*); – г) умова *ratione temporis*, тобто, МЦВІС Конвенція повинна бути застосовна у відповідний час.

16. Важливо розрізняти питання юрисдикції та прийнятності. Дане питання відноситься до поняття юрисдикції; якщо йдеться щодо вимоги то – не повинна бути розглянутою взагалі, то це питання стосуватиметься – прийнятності.

17. Чинні інвестиційні угоди встановлюють певні стандарти захисту інвестицій, основними з них є: – справедливе і рівне ставлення до інвестора; – надання ефективних засобів юридичного захисту; – заборона експропріації; – свобода переказів і виведення інвестиції.

18. При вирішенні інвестиційних спорів застосовуються загальні принципи права, які виходять із внутрішнього законодавства, практики міжнародних організацій або відносин між державами і приватними організаціями.

19. Питання юрисдикції не регулюються законодавством, яке застосовується до суті справи, але має бути визначено шляхом посилання на правові документи, що встановлюють його юрисдикцію і загальним міжнародним правом. Окремі питання, спираючись на юрисдикцію, такі як законність інвестицій, національність інвестора і наявність прав власності, регулюються внутрішнім законодавством. Деякі інвестиційні договори містять положення про право, яке повинні застосовувати інвестиційні трибунали.

20. Сторони можуть вибрати застосовне право шляхом прямої угоди або шляхом вибору права в договорі або законодавчих положеннях, які передбачають МЦВІС арбітраж; вибір права може здійснюватися також після початку арбітражного розгляду; арбітраж може самостійно прийняти рішення про вибір права спираючись на дії сторін.

21. В окремих договорах положення, що стосуються юрисдикції і застосовного права відповідають вузьким юрисдикційним положенням, які відносяться тільки до суперечок по суті норм Договору.

22. У випадку якщо сторони не обрали для врегулювання своїх відносин норми міжнародного права, міжнародні мінімальні стандарти має бути збережено. Обов'язкові норми міжнародного права, які забезпечують мінімальний міжнародний стандарт захисту для іноземців, існують незалежно від будь-якого вибору права.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Голубенко І. І. Міжнародно-правове регулювання інвестиційних відносин: поняття капіталу та інвестицій / І. І. Голубенко // Науковий журнал Право і Суспільство. – 2014. – Випуск 6-1. – Частина II. – С. 90–96.
2. Голубенко І. І. Тести як критерії визначення національності юридичних осіб інвесторів у міжнародному приватному праві / І. І. Голубенко // Юридичний вісник. Національний університет «Одеська юридична академія». – 2014. – Випуск 6. – С. 433–440.
3. Голубенко І. І. Тривимірна диференціація спорів між інвестором і державою / І. І. Голубенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – 2015. – Випуск 32. – Том 2. – С. 20–24.
4. Голубенко І. І. Види міжнародних інвестиційних угод / І. І. Голубенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – 2015. – Випуск 30. – Том 1. – С. 118–123.
5. Голубенко І. І. Учасники інвестиційних спорів: статус і класифікація / І. І. Голубенко // Науковий журнал Право і суспільство. – Випуск 5. – Частина III. – 2015. – С. 61–66.
6. Голубенко И. И. Особенности инвестиционных споров, связанных с допуском инвестиций и реализацией инвестиционного проекта / І. І. Голубенко // *Legea si Viata* (республіка Молдова). – 2015. – С. 27–31.

7. Голубенко І. І. Застосування принципу добросовісності при визначенні прийнятності позовних вимог і юрисдикції в інвестиційних спорах / І. І. Голубенко // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – Випуск 4. – С.13–18.
8. Голубенко І. І. Проблеми формування арбітражного застереження в законодавстві про міжнародний арбітраж / І. І. Голубенко // Студентський бюлетень цивілістики: Збірник наукових праць цивілістичного гуртка юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Випуск 1 / За ред. Р. А. Майданика. – К.: Алерта, 2014. – (366 с.). – С. 342–364.
9. Голубенко І. І. Щодо визначення поняття інвестиції в міжнародному приватному праві / І. І. Голубенко // Актуальні питання державотворення в Україні: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 23 травня 2014 року. – К.: Принт-Сервіс, 2014. – (534 с.). – С. 169–171.
10. Голубенко І. І. Визначення та правова природа поняття «інвестиції» в міжнародному приватному праві / І. І. Голубенко // Сучасні проблеми правової системи та державотворення в Україні: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 28–29 березня 2014 року. Запорізька міська громадська організація «Істина», 2014. – (136 с.). – С. 33–36.
11. Голубенко І. І. Щодо проблем визначення національності фізичної особи інвестора / І. І. Голубенко // «Правові системи суспільства: сучасні проблеми та перспективи розвитку»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 24–25 жовтня 2014 р. – У 2-х частинах. – Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2014. – Ч. 2. – (132 с.). – С. 64–67.
12. Голубенко І. І., Тимченко І. П. Напрями удосконалення нормативно-правового забезпечення стимулювання та захисту інвестицій в ПЕК України / І. І. Голубенко, І. П. Тимченко // Об'єднані наукою: перспективи міждисциплінарних досліджень: Матеріали круглого столу, м. Київ, 10–11 листопада 2014 року. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. – (99 с.) – С. 65–66.
13. Голубенко І. І. Щодо питання неоднорідності інвестиційних спорів / І. І. Голубенко // Міжнародна науково-практична конференція: «Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень», м. Київ, 15–16 травня 2015 року. – Київ: Центр правових наукових досліджень. Частина І. 2015.
14. Голубенко І. І. Актуальні проблеми спорів, пов'язаних з припиненням інвестиційної діяльності / І. І. Голубенко // «Интеграция Молдовы и Украины в Европейский Союз: правовой аспект» международная научно-практическая конференция, г. Кишинев, Республика Молдова 6-7 ноября 2015 года. – С. 119–122.
15. Голубенко І. І. Застосування принципу справедливості при вирішенні міжнародних інвестиційних спорів / І. І. Голубенко // «Реформування законодавства України та розвиток суспільних відносин в Україні:

Питання взаємодії» Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, місто Ужгород, 22–23 квітня 2016 р. – С. 62–64.

АНОТАЦІЯ

Голубенко І. І. Інвестиційні спори в міжнародному приватному праві.
– Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2016 р.

Дисертація є самостійною завершеною науковою працею, що присвячена аналізу інвестиційних спорів в міжнародному приватному праві.

У дисертації виділено та проаналізовано види інвестиційних правовідносин. Досліджено поняття інвестицій та визначено правове становище іноземного інвестора, з'ясовано сучасний стан джерел регулювання інвестиційних відносин. Виявлені особливості природи інвестиційних спорів, проведена класифікація та охарактеризований порядок вирішення інвестиційних спорів у міжнародному праві. Проведено систематизацію матеріально - і процесуально-правових стандартів вирішення інвестиційних спорів. Досліджено порядок визнання та виконання рішень МЦВІС при вирішення інвестиційних спорів.

У дисертаційному дослідженні на підставі правового аналізу чинного вітчизняного законодавства та міжнародних нормативно-правових актів, арбітражної та судової практики сформульовано пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства та ряду міжнародних договорів.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний спір, іноземний інвестор, держава, міжнародна інвестиційна угода, Міжнародний центр з вирішення інвестиційних спорів.

АННОТАЦИЯ

Голубенко И. И. Инвестиционные споры в международном частном праве. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03 – гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Министерство образования и науки Украины. – Киев, 2016 г.

Диссертация является самостоятельной завершённой научной работой, посвящённой анализу инвестиционных споров в международном частном праве.

В диссертации выделены и проанализированы виды инвестиционных правоотношений. Исследовано понятие инвестиций и определено правовое положение иностранного инвестора, установлено современное состояние источников регулирования инвестиционных отношений. Выявлены особенности природы инвестиционных споров и проведена их классификация, охарактеризован порядок разрешения инвестиционных споров в международном праве. Проведена систематизация материально – и процессуально-правовых стандартов решения инвестиционных споров. Исследованы порядок признания и исполнения решений МЦУИС при решении инвестиционных споров.

В диссертационном исследовании на основании правового анализа действующего отечественного законодательства и международных нормативно-правовых актов, арбитражной и судебной практики сформулированы предложения по совершенствованию действующего законодательства и ряда международных договоров.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционный спор, иностранный инвестор, государство, международное инвестиционное соглашение, Международный центр по урегулированию инвестиционных споров.

SUMMARY

Golubenko I. I. Investment disputes in private international law. – Manuscript.

Ph. D. thesis in Law with a degree in civil law and civil process; family law; international private law (specialty 12.00.03.) – Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2016.

The thesis is an independent complete scientific work dedicated to the research of implementation of investment disputes in private international law.

The thesis analyzed types of investment relations. The concept of investment and the legal status of the foreign investor, sources the current state regulation of investment relations have been defined. The author investigates three main forms of investment agreements, bilateral investment treaties (BITs) signed by two countries; regional investment agreements signed by groups of countries within the same region; and multilateral investment agreements. Historical and current trends of investment agreements are analyzed.

In addition, special attention is paid to the historical and legal aspects of the formation and development of international investment disputes. The definition of the international investment dispute is absent in Ukrainian legal acts that lead to uncertainty. Various doctrinal civil definitions of domestic and foreign scientists are analyzed, most of them define international investment dispute in narrow or broad understanding. Nature of Investment Disputes characterized by aggravating circumstances – a special composition of participants disputes, specific object and special procedure for Settlement of Investment Disputes.

Classification of Investment Disputes in several independent criteria as follows: for the actors; for the nature of the claims; for the basis of a dispute have been made. The author calls special attention to the classification of investment disputes in nature factors: social, legal, territorial, and political.

Jurisdictions of the International Centre for Settlement of Investment Disputes have been defined. The concept of admissibility is also examined. The author notes that the determination of whether a certain matter pertains to jurisdiction or admissibility can be crucial to the outcome of investment arbitrations. Under the ICSID Convention, approximately 140 Contracting States have agreed to the submission of legal disputes with foreign investors to binding arbitration before arbitral tribunals established under the auspices of ICSID. The Many Contracting States have given advance consent to such investor-state arbitrations in bilateral investment treaties or legislation governing foreign investments.

Systematization for the material – procedural and legal standards of Settlement of Investment Disputes is researched.

Based on the analysis of law enforcement and arbitration awards investigated the procedure of choice of applicable law to the Settlement of Investment Disputes in ICSID.

The judicial procedure of authorization pursuant to the ICSID awards in Ukraine is researched. The author also focused her attention on limits to Recognition and enforcement of ICSID awards.

The thesis contains the formulated proposals which are aimed to improve the regulations of the Law of Ukraine and a number of international agreements based on legal analysis of national legislation and international legal acts, Arbitration and Litigation.

Keywords: investments, investment disputes, foreign investors, the government, international investment agreements, International Centre for Settlement of Investment Disputes.

Підписано до друку 13.03.2017 р. Формат 60x90¹/16
Ум. друк. арк. 0,9. Обл-вид. арк 0,9.
Наклад 150 прим. Замовлення № 311
Віддруковано на різнографі в видавничому центрі “Принт-центр”
04053, м. Київ, вул. Артема, 26А
Тел./факс: 486-50-88, 332-41-10, 277-40-16
<http://www.printc.com.ua>. E-mail printcentr@ukr.net